

Decorte die, na tien jaar wachten, het Vlaamse theater historische momenten en dito schokken bezorgde met produkties als *Maria Magdalena* (Hebbel), *De Hamletmachine* (Müller), *Tasso* (Goethe) en *King Lear* (Shakespeare) om het bij de repertoire-stukken te houden. Niet alleen voor het Vlaanderen van de 'golf', ook voor het zichzelf voor zo gesofisticeerd houdende Nederland, kwam hij minstens vijf jaar te vroeg en gevreesd moet worden dat hij te vroeg zal blijven komen, als hij nog ooit enig geloof in de zin van theater terug krijgt, terwijl intussen zijn talloze epigonen-met-vertraging hand over hand worden toegejuicht. Maar fenomenen staan nooit geïsoleerd. Zoals Bogaerts net even voor Decorte zijn *De Minnaar* en even later *Sexuele perversie te A.*, naar David Mamet en Shakespeare's *Romeo en Julia* ensceneerde in de stijl en met de mentaliteit van een soort Vlaamse *Propria Cures*, zo registreerde in dat gedenkwaardige jaar 1981, waarin Decorte met zijn *Maria Magdalena* zowat alle professionals, die het Kaaithheater bezochten, schandaliseerde, Herman Gilis voor de van de Internationale Nieuwe Scène afgesplitste Mannen van den Dam *Het Laxeer-middel*, een Feydeau zoals er voorheen nooit één vertoond was. Gilis deed daarbij, waarvan Decorte zich onthield: hij commentarieerde zijn personages, en rijkelijk cynisch ook. Decorte paste een messcherpe, diepgaande en rücksichtloze analyse toe en liet de personages daarin zichzelf commentariëren. Gilis zette ze eigenmachtig te kakken, als iemand die een vlieg de vleugels uittrekt. In beide gevallen bleef er een schroothoop over en een spoor van verwoesting achter, waarin het meer 'gevestigde' Vlaamse theater (en niet alleen de grote drie) de klok gelijk had kunnen zetten, maar dat uit lulligheid en angsthazerij verzuimde.

Is dat alles nu 'hilarisch theater'? Ik zou het niet weten en het kan me ook niet schelen. Van Dale's definitie indachtig heb ik in ieder geval maar zelden kunnen lachen om deze erg reële wereld, waarvan je gehoopt had dat hij nooit zo zou kunnen zijn, maar die dat helaas wél bleek. En blijkt.

Blokdijk schrijft het succes van de 'Vlaamse golf' die -tekenend toch- Nederland pas vijf jaar na haar ontstaan bereikt, wanneer ze al aan het uitkabbelen is, toe aan de speeldrift en de dynamiek van de jonge Vlaamse groepen en die dynamiek aan 'de noodzaak zich te bewijzen'. Mag ik er dan toch even aan herinneren dat het Vlaamse gezelschap dat de 'golf' in populariteit in Nederland vooraf ging, godbetert het Mechels Miniatuur Theater was dat zich, zelfs begin jaren '80, allang niet meer hoefde te 'bewijzen', because gebeiteld, geheid, gesettled en overgesubsidieerd in plaats van met de rode kaart naar het rijk der vergetelheid gestuurd te worden. Het zou te gemakkelijk zijn die populariteit aan de zucht naar zuidelijk exotisme van de 'Hollanders' toe te schrijven. Zelfs dàar moet er iets geweest zijn van een voor Nederland opwindende dynamiek. Voor mij is het gewoon de aard van het beestje, bij de interessante gezelschappen gepaard aan de absolute wil om goed theater te maken. Niet om zich te bewijzen 'ten aanzien van', maar gewoon voor zichzelf, omdat er anders niet te leven valt.

Het succes van de 'Vlaamse golf' in Nederland heeft voor mij nog een andere reden: de al aangehaalde amoraliteit, die er in Nederlandse voorstellingen zo vaak dik opgelegd wordt ('zie je wel hoe amoreel ik ben?') en die in Vlaanderen 'spelenderwijs' wordt gehanteerd. Het Nederlandse toneel: of ze houden bij het geeuwen de hand voor de mond, of ze schijten op tafel. Zo extreem. OMDAT ZE DAARMEE IETS WILLEN ZEGGEN. Als bij Decorte de oude Lear in een hoek van de scène gaat staan pissen, is daar niets anders mee aan de hand dan een oude man, die al eens vaker moet, zeker als het koud stormweer is en hij al meer dan drie uur toneeltijd van hot naar her trekt. Consequentie. Er wordt in het beste Vlaamse theater vaak meer gezegd door minder te tonen. De boodschap wordt er niet waziger door maar wél, in algemene zin, 'erotischer' en 'onthullender'. Er is de inhoud, er zijn de soms zeer verschillende middelen. Door zijn vooral inhoudelijke analyse komen een aantal theatermakers, die mee het gezicht van de 'Vlaamse golf' hebben bepaald, bij Blokdijk niet eens aan bod. Daarenboven is er vanaf de late jaren '70 sprake van een sterke internationalisering.

Eigenlijk moeten als 'oervaders' van de 'Vlaamse golf' en het 'hilarisch theater' waarschijnlijk de leden van Radeis genoemd worden, de groep rond acteur Josse De Pauw, ontstaan in het kielzog van het eerste Kaaithheaterfestival (1979). Het was de tijd dat in Vlaanderen nogal wat pantomimespelers en 'theaterclowns' als Polinka, Hybner, Django Edwards en Carlos Traffic over de vloer kwamen. Radeis pikte het genre op, maar vernieuwde het grondig, gaf het een echte 'theateradem' en bouwde er zich een internationale faam mee op. In '79 was Bob Wilson al voor de tweede keer te gast in Brussel, in '81 volgde voor het eerst de Wooster Group. Aan twee theatermakers, allebei uit de hoek van de beeldende kunsten en ongeveer gelijktijdig gestart, zijn deze bezoekers niet onopgemerkt voorbij gegaan. Bij Jan Fabre, die in 1983 *Dit is theater zoals te voorzien en te verwachten was*, toont, maar zich al vroeger op het theater had gegooid, zijn invloeden van de beide Amerikanen onmiskenbaar, maar heel persoonlijk verwerkt. En vooral de Wooster Group moet ook grote indruk gemaakt hebben op Jan Lauwers, die negen maand later zijn Epigonen-theater zlv (later Needcompany) opstart met de merkwaardige produktie *Reeds gewond en het is nog niet eens oorlog*. Hun thema's en uitgangspunten zijn heel anders dan die van het repertoiretheater, hun middelen evenzeer en 'hilarisch' is hun werk nauwelijks te noemen, maar ze manifesteren zich wel van meetaf aan mee in die 'Vlaamse golf', die ook voor hen verder klotst dan de Nederlandse stranden...

Zoals Jean-Pierre De Decker (veel gepolijster, veel minder extreem) in het NTG, lonkt Jan Decorte naar het Duitse theater van de Zadeks en de Peymanns en Jürgen Gosch. Waar De Decker meer waarde hecht aan het spektakel en de vorm, stort Decorte zich op de inhoud en de analyse. Het decor voor *Maria Magdalena* laat hij ontwerpen door Gero Troike (die dit seizoen in het NTG twee eenakters van Poesjkin ensceneert). Een jaar voordien -in 1980- presenteert Anne Teresa de Keersmaeker haar eerste en op dat ogenblik voor Vlaanderen zeer vernieuwende solo-choreografie *Asch* en staat twee jaar later klaar met haar groep Rosas. In 1981, gelijk met Decorte, vestigt Ivo Van Hove de aandacht op zich met *Geruchten*. Omstreeks dezelfde tijd nemen Herman Gilis en Pol de Hert de artistieke leiding van het Gentse Arcatheater op zich. In 1984 debuten Guy Cassiers, Lucas Vandervost en Jappe Claes, even later volgen Dirk Tanghe en het duo Perceval/Joosten, die de Blauwe Maandag Compagnie oprichten, terwijl Jan Decorte met *Kleur is alles*, de inzet van een serie 'komedies', langzaam maar zeker zijn geloof in de zin van het theater verliest. Dat dit kon gebeuren is niet 'hilarisch' en geen 'Vlaamse golf' maar een 'Vlaamse schande', die Nederland zich mee mag aantrekken. Want andermaal, op het ogenblik dat de 'Vlaamse golf' Nederland overspoelt, is ze al aan het weg-ebben, raakt ze stilaan 'gerecupereerd'. En dan gebeurt het onvermijdelijke: in de euforie, die Nederland bevangt, openen zich perspectieven van betere werkomstandigheden en grotere erkenning. En zo verdwijnen ze met de noorderzon. Maar ze komen ook terug.

Er rest ons een grote troost: Vlaanderen heeft de eerste schok van deze golf opgevangen en aldus de echt boeiende momenten meegemaakt. 'Toen ze uit Antwerpen vertrokken' waren de meesten al *older, wiser en sadder*. Geen wonder dat er al na relatief korte tijd gemor is onder het theatervolk in het Noorden over het vertoon der Belgen. Toen ze er aankwamen stonden ze al op een overgang in hun werk. Ik ontmoet er dezer dagen voortdurend, die hun eertijdse cynisme ontgroeid zijn en het verwisseld hebben voor Tsjechoviaanse ironie. Zoals te verwachten en te voorzien was in dit fin-de-siècle. Weldra drukken Weltschmerz en romantische ironie weer op, voor zover ze er al niet zijn. In Vlaanderen past althans een deel van de jonge generatie zich langzamerhand in en is de jongste zo te zien helemaal naar de kloten. Maar er blijven er nog altijd een paar op scherp. De nieuwe Decorte komt er alweer aan en voor je het weet is de cyclus van tien jaar sinds 1981 weer om. Er is gebleken dat er dan telkens een wonder gebeurt. Nederland, hou je deze keer tijdig klaar!